TARJIMASHUNOSLIKNING AHAMIYATI

Samarqand viloyati Ishtixon tumani 29-umumiy
o'rta ta'lim maktabi ingliz tili fani o'qituvchisi
Shananova Laylo Djumaboyevna

Annotatsiya: *Tarjimashunoslik — bugungi global dunyoda ilm-fan, madaniyat, iqtisod, diplomatiya va kundalik hayotning ajralmas qismi hisoblanadi. Til predmetining asosiy va eng muhim jihatlarini aks ettiruvchi soha sifatida tarjimashunoslik jamiyat taraqqiyotida, xalqlar o‘rtasidagi madaniy, siyosiy va iqtisodiy muloqotda beqiyos ahamiyatga ega. Tarjimashunoslik – ikki yoki undan ortiq til o‘rtasida ma’no almashinuvi va mazmun uzatish, axborotni to‘g‘ri yetkazib berish ishidir. Bunday faoliyatda nafaqat tildan tilga tarjima qilish, balki uyg‘unlik, uyg‘otilgan his-tuyg‘ular, ijtimoiy-falsafiy fikrlar va tarixiy meroslarni yetkazish ham bo‘lib o‘tadi. Tarjimashunoslik xalqaro hamkorlikning asosiy vositalaridan biri bo‘lib, qaysiki har bir mamlakatning jahon hamjamiyatida o‘z o‘rnini mustahkamlashiga yordam beradi.*

Kalit so‘zlar: *til, madaniyat, axborot, muloqot, taraqqiyot, bilim, almashinuv, integratsiya, hamkorlik, tafakkur.*

Tarjimashunoslik qadimdan insoniyat madaniyati rivojida muhim rol o‘ynagan. Dastlab, diniy va ilmiy asarlarni boshqa tillarga tarjima qilish orqali ko‘plab xalqlar o‘zaro yaqinlashgan, bilim va tajriba almashgan. Bular ichida turli zamonlarda fors, yunon, lotin, arab, ingliz, fransuz, rus va boshqa ko‘plab tillardagi asarlarning tarjima qilinishi orqali ilm-fan va ma’rifat olamida beqiyos yangiliklar yuzaga chiqqan. Tarjimashunoslik yordami bilan til

o‘zgaradi, boyiydi, diqqat markazida turadi hamda faylasuflar, adiblar, olimlar va ziyolilarning asarlari keng ommaga taqdim etiladi. Hozirgi kunda tarjimashunoslikning ahamiyati yanada oshdi. Tarjimashunoslik sohasi bugungi kunda xalqaro muloqot, amaliy diplomatiya, ilmiy tadqiqotlar, biznes, ta’lim va madaniy almashinuvda keng ko‘lamli o‘rin tutmoqda. Bugun butun dunyo tubdan o‘zgarib, texnologik va informatsion taraqqiyot tarixda ilgari kuzatilmagan tarzda rivojlanmoqda. Bunday sharoitda birinchi navbatda, tillararo muloqot va tarjima faoliyati har qachongidan ham muhim ahamiyat kasb etadi. Har bir millat, har bir jamiyatning taraqqiyoti, jahon sivilizatsiyasiga qo‘shgan hissasi tarjima orqali o‘z natijasini beradi. Tarjimashunoslik — til o‘rganish, madaniyatlararo bog‘liqlikni mustahkamlash, yangi g‘oya va bilimlarni omma orasida tarqatish vositasidir [1].

Tarjima — bu oddiygina so‘zlarni bir tilga o‘girish emas, balki xalqlarning dunyoqarashi, milliy mentaliteti, ijtimoiy hayoti, ruhiyati va tarixini boshqalarga aniq va to‘liq yetkazish mahoratidir. Tarjimashunoslik insan tafakkuri, qalbini turli rang-barang ko‘rinishda ochib bera oladigan, insoniyat tafakkuri mahsulini aks ettira oladigan soha. U millatlar o‘rtasida o‘zaro ishonch, hurmat va hamkorlikni mustahkamlashga zamin yaratadi. Buning natijasida fan, adabiyot, san’at sohalari ham yuksaladi, ijobiy salohiyati ham kengaysa, zamonaviy davr talablariga javob bera oladigan yangi bilimlarning paydo bo‘lishiga sabab bo‘ladi. Tarjimashunoslikning ahamiyati shundaki, u orqali har bir xalqqa xos bo‘lgan qadriyatlar, shaxsiyat va orzu-umidlar ifodasi, jamiyat uchun muhim bo‘lgan qadimiy tafakkur va ilg‘or g‘oyalar aniq, ravshan va to‘laqonli o‘z ifodasini topadi. Har bir zamonaviy davlat o‘z taraqqiyotini, iqtisodiy-ijtimoiy rivojlanishini, xalqaro imijini yaxshilash uchun tarjimashunoslikka alohida e’tibor qaratadi. Bu orqali milliy

g‘urur, mustaqillik, taraqqiyot, boy tarix va madaniyatning jahondagi o‘rni kuchayadi. Tarjima faoliyati hozirgi kunda jahon miqyosida keng ruhda olib borilmoqda, axborot almashish tezligi oshdi, shuningdek, xalqaro tadbirlarda, anjuman va sammitlarda tarjimonlar va tarjimashunoslarning o‘rni beqiyos. Jamiyat bilimdona, madaniy saviyasi yuqori, turli tillarni o‘zlashtirgan kadrlar orqali taraqqiy etadi.Tarjimashunoslik nafaqat adabiy asarlarning, balki ilmiy, texnik, huquqiy, iqtisodiy va siyosiy matnlarning ham to‘g‘ri tarjima qilinishini ta’minlaydi. Har qanday soha rivoji uchun zamonaviy, aniq, mukammal tarjima zarur bo‘lib, ana shu vositada ma’lumotlar almashinuvi, yangi bilimlarni o‘zlashtirish jarayoni tezlashadi. Zamonaviy davrda diplomatiya, xalqaro munosabatlar, iqtisodiyot, qonunchilik, sog‘liqni saqlash, atrof-muhitni himoya qilish, ta’lim, san’at sohalarining deyarli barchasida har kuni tarjima jarayonlariga ehtiyoj bor. Ushbu sohalardagi hamkorliklar, yangi loyiha va ishlanmalarning muvaffaqiyati — ko‘p jihatdan tarjima sifatiga bog‘liq [2].

Tarjimashunoslik o‘zining har tomonlama serqirra va zamonaviy imkoniyatlari bilan ko‘plab zamonaviy kasblarga asos bo‘lib xizmat qiladi. Tarjimon — hozirgi kunda ilmiy, texnik, adabiy va iqtisodiy sohalarda eng talabgir mutaxassis bo‘lib, ular kutilmagan muammolarga javob topa oluvchi, keng dunyoqarashga, muloqot ko‘nikmalariga ega bo‘lishi zarur. Bugungi kun talabidan kelib chiqib, tarjimashunoslik sohasi yuritish texnikasi, lingvistik kompetensiya, kommunikatsiya, axborotni tez, to‘g‘ri, aniq va lo‘nda yetkazish, madaniy muhit xususiyatlarini his qilish bo‘yicha yuqori malaka talab qilmoqda. Bu esa nafaqat tillarni, balki inson va jamiyat psixologiyasini, mentalitetini, ijtimoiy vaziyatini ham tushuna oladigan tarjimonlarni yetishtirish muhimligini anglatadi. Tarjimashunoslik sohasi insonni fikrlashga, to‘g‘ri va aniq anglashga, keng qamrovli bilimga, mulohaza va tahlilchanlikka undaydi. Taraqqiy etgan davlatlarning ilg‘or tajribasi shuni ko‘rsatadiki,

jamiyatda tarjima, tarjima amaliyoti hushyorlik, keng tafakkur va hamkorlik asosida olib boriladi. Har bir madaniyat, har bir xalq o‘z tarixidan, ma’naviyatidan, orzu-umidlaridan, ruhiyatidan xabardor bo‘lish uchun tarjima vositasidan foydalanadi. Bu, bir tomondan, inson va jamiyat taraqqiyoti uchun mustahkam, pirovard ijtimoiy va iqtisodiy natijalar beradi. Ikkinchi tomondan esa, umumjahon ahamiyatiga ega bo‘lgan ijobiy o‘zgarishlar, xalqlararo do‘stlik, totuvlik va baraka manbai sifatida xizmat qiladi [3].

Tarjimashunoslik orqali milliy o‘zlik anglaydi, global dunyo manzarasi to‘laroq ochiladi, yangi dunyoqarash, yangicha tafakkur va yangi imkoniyatlar borasida chuqur bilimga ega bo‘lamiz. Bu sohaga bo‘lgan e’tibor mustahkam bo‘lsa, har bir kishi dunyoni to‘g‘ri anglaydi, o‘z hayotiga, jamiyatiga, xalqiga foydali bo‘lish yo‘lida harakat qiladi. Tarjimashunoslik — bu ilm-fan yutuqlari, texnik taraqqiyot, axborot va bilimlar omborining boshqa tillarga qisqa muddatda yetkazilishi vositasi bo‘lib, zamonamiz talabiga javob beradi. Tarjimashunoslik sohasi boshqalar uchun ochilmagan, tushunilmagan, begona ko‘ringan murakkab mavzularni, tushunchalarni oddiy va ravon qilib, jahon ahliga tanishtiradi, ularni savodxon, bilimli etishda asosiy omil bo‘lib xizmat qiladi. Tarjimashunoslik orqaligina kishilar, xalqlar o‘z yutuqlari, muvaffaqiyatlarini boshqalar bilan o‘rtoqlasha oladi va bu jarayonda savodxonlik, dunyoqarash, tafakkurning rivojlanishiga katta hissa qo‘shadi. Tarjima – zamon bilan hamqadam, millatchilikdan yiroq, haqqoniy va ob’ektiv yo‘l tutadigan fidokor soha. Bu kasb egasining umumiy bilim va saviyasi jamiyatda keng tarqalgan ilmiy, madaniy va ijtimoiy munosabatlarning rivojida hal qiluvchi ahamiyat kasb etadi [4].

Tarjimashunoslikning ahamiyati yanada zamonaviy shakllar va yo‘nalishlarda namoyon bo‘lib bormoqda. Fan va texnika taraqqiyotining har bir nuqtasida, yangi kashfiyotlar, g‘oyalar va loyihalarning jahon miqyosida tez

sur'atlar bilan o'z aksini topishida albatta tarjima muhim rol o'ynaydi. Bu esa zamonaviy kishining o'z bilim darajasini muntazam oshirib borishi, o'z tilini va boshqa tillarni yaxshi egallashi, jahondagi eng so'nggi o'zgarish va yangiliklardan xabardor bo'lishiga xizmat qiladi. Tarjimashunoslik orqali olingan har bir bilim, har bir axborot nafaqat til, balki madaniyat, ijtimoiy hayot, zamonaviy texnologiya, yangilik va kashfiyotlarning tez o'zlashtirilishiga asos bo'ladi.Tarjimashunoslik, nihoyat, jamiyatda kitobxonlikni rivojlantiradi. Tarjimonlar tomonidan mahorat bilan, mukammal va ravon tarjima qilingan asarlar o'quvchiga yangi dunyoni ochadi, fikrlarini boyitadi, madaniy merosini asrab-avaylashga, zamonaviy kun so'zlarini tez va to'g'ri o'zlashtirishga yordam beradi. Tarjimashunoslik bugungi kunda har bir soha, har bir kasb egasi uchun bebaho, zaruriy vositaga aylanmoqda [5].

Xulosa:

Xulosa qilib aytganda, tarjimashunoslik – bu insonni inson qiladigan, dunyoga to'g'ri boqqan, o'zini anglash va jahonni kashf etish sari yetaklovchi soha. Madaniyatlararo ruhiy bog'liqlik, ilm-fanning taraqqiyoti va taraqqiyot uchun raqobatbardoshlikni ta'minlaydigan eng muhim kalitlardan biri hisoblanadi. Tarjimashunoslikning ahamiyati shundan iboratki, u hayotni osonlashtiradi, dunyoqarashni kengaytiradi, taraqqiyot sari ochiq yo'l ochadi va inson imkoniyatlariga yangi ufqlar beradi. Shu sababdan ham bugungi zamonaviy jamiyatda tarjimashunoslik sohasi taraqqiyot kafolati sifatida, har bir millat, har bir xalq, har bir shaxsga tarbiya beruvchi, bilim va madaniyatga yetaklashi bilan alohida ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Abdullaeva, D. (2019). "Tarjimada pragmatik muammolar va ularni yechish yo'llari". Filologiya masalalari, 2(4), 120-126.

2. Asqarov, S. (2020). "Til ko‘chirish va zamonaviy tarjima muammolari". O‘zbek tili va adabiyoti, 5(2), 77-82.

3. Bektosh, S. (2021). "Tarjimashunoslikda zamonaviy metodlar: nazariy va amaliy jihatlari". Fan va Taraqqiyot, 9(1), 133-138.

4. Bozorov, D. (2018). "Tarjima jarayonida milliylikning ifodalanishi". Jahon filologiyasi, 3(3), 44-49.

5. G‘ulomova, M. (2022). "Tarjimada ijtimoiy-madaniy kontekstning ahamiyati". O‘zbekiston filologiyasi, 4(2), 103-109.

6. Mashrabov, N. (2017). "Tarjimon kompetensiyasi va uning o‘rni". Filologiya va tillarni o‘qitish, 3(10), 64-68.

7. Maxmudova, N. (2021). "Tarjima sifatini oshirishda zamonaviy texnologiyalarning o‘rni". Ilm sarchashmalari, 2(6), 55-60.